

Informe

**FRONTERA SUD:
VIDES TRENCADES A L'ENTRADA
D'EUROPA**

**Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat
i SOS Racisme Catalunya**

Barcelona, 2017

FRONTERA SUD

Contingut

Contingut	1
Introducció: Perquè la Frontera Sud?	2
En què consisteix la Missió d'Observació?	3
Contextualització/dades socio-demogràfiques	4
El Marroc.	4
Nador i Tànger	5
Ceuta i Melilla.	6
Arribada de persones immigrades i refugiades	7
Punts preocupants	9
Externalització del control migratori	9
Vulneracions de drets humans al voltant de les tanques	10
Condicions inadequades als Centres de Estancia Temporal de Inmigrantes (CETI) i trasllat discrecional a la península	12
Manca d'atenció a col·lectius en situació de vulnerabilitat	13
Dones	14
Persones víctimes de tràfic d'éssers humans amb finalitats d'exploració sexual (TEH)	14
LGBTI	15
Menors estrangers no acompanyats (MENAs)	15
Limitacions al dret d'asil	16
Conclusions	18
Bibliografia	20

Introducció: Perquè la Frontera Sud?

Si bé els últims anys diversos informes¹ han posat de manifest la greu situació que enfronten les persones en situació de desplaçament forçat² a la Frontera Sud i hi ha més consciència ciutadana, se segueixen succeint greus violacions de drets humans. Per això segueix essent necessari treure a la llum, documentar i denunciar aquestes violacions que es produeixen en l'intent d'accés a territori de l'Estat espanyol i europeu. I més, tenint en compte que, com han denunciat diverses entitats³, la Frontera Sud és considerada com una fórmula d'èxit en la gestió de fronteres per la Unió Europea (UE) i els seus Estats membres. En conseqüència, aquest model s'està exportant a d'altres fronteres europees.

Aquesta frontera ha estat la primera que hem visitat per la seva importància estratègica en la construcció de l'Europa Fortalesa: és l'única frontera terrestre entre el continent africà i la UE; és una frontera espanyola i per tant el que hi succeeix és responsabilitat de l'Estat espanyol; moltes de les persones que arriben a Catalunya han creuat aquesta frontera; i finalment, perquè malauradament destaca per les nombroses vulneracions de drets humans a les que són sotmeses les persones en situació de desplaçament forçat, incloent els i les menors, moltes de les quals resten impunes o són invisibles a ulls de la ciutadania al continent europeu.

A més a més, les xifres demostren la importància de la Frontera Sud com a via d'entrada a la UE: és la tercera via d'entrada pel Mediterrani després d'Itàlia i Grècia, però és una ruta cada cop més utilitzada, amb 28.587 persones arribades a Ceuta, Melilla, les costes de la península o les illes Canàries i Balears el 2017 - aquesta xifra duplica la de l'any anterior⁴. D'aquestes arribades, més de tres quartes parts (22.419) han estat per mar, tres vegades més que l'any anterior (8.048). Un 92,7% de les persones arribades són homes (20.785) i només un 7,3% dones (1.634), de les quals 161 estaven embarassades⁵. Pel que fa a les edats, un 86,7% eren adults i un 13,3% menors, si bé són estimacions per la dificultat d'establir-ne l'edat.

Segons apunta la Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR) a l'informe "Los muros invisibles tras la frontera sur", aquest increment de les arribades es deu a diverses raons: a la inestabilitat als països d'origen que empeny a les persones a fugir; al desmantellament d'assentaments informals en què vivien les persones en països de

1. Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR) (2017), Refugiados y Migrantes en España: Los muros invisibles tras la frontera sur: <https://www.cear.es/wp-content/uploads/2018/02/INFORME-FRONTERA-SUR.pdf>; Iridia (2017), La frontera sur: Accesos terrestres: <http://ddhhfronterasur2017.org/assets/frontera-sur.pdf>; Amnistía Internacional (2006), España y Marruecos: Falla la protección de los derechos de las personas migrantes: Ceuta y Melilla un año después: https://www.es.amnesty.org/uploads/media/Ceuta_y_Melilla_2006.pdf; Asociación Pro-Derechos Humanos de Andalucía (APDHA) (2017), Derechos Humanos en la Frontera Sur 2017: <https://www.apdha.org/media/informe-frontera-sur-2017-web.pdf>

2. Sota el terme de persones en situació de desplaçament forçat hi trobem totes aquelles persones que han hagut d'emprendre un procés migratori obligat. En aquest terme volem incloure de forma indistinta tant persones refugiades com immigrades.

3. SOS Racismo (2017), Informe Anual .17: Sobre el racismo en el estado español: <https://soseracismo.eu/wp-content/uploads/2017/09/Informe-Anual-2017-SOSweb.pdf>, Asociación Pro-Derechos Humanos de Andalucía (2017), Derechos Humanos en la Frontera Sur 2017. Op.cit.

4. Asociación Pro-Derechos Humanos de Andalucía (APDHA) (2017), Balance Migratorio: Frontera Sur: <https://apdha.org/media/Balance-Migratorio-Frontera-Sur-2017-web.pdf>

5. Asociación Pro-Derechos Humanos de Andalucía (APDHA) (2017), Balance Migratorio: Frontera Sur. Op.cit.

trànsit i que els empeny també a intentar creuar la frontera; a la geopolítica que determina que el Marroc en ocasions faci la vista grossa i permeti l'entrada de persones a territori europeu si vol mostrar la disconformitat amb la UE⁶; i finalment, no menys significatiu, al fet que els acords de la UE amb Turquia i d'Itàlia amb Líbia han intentat “segellar” aquelles rutes i per tant les persones busquen rutes alternatives com la del Marroc-Espanya.

Si el nombre d'arribades es va incrementant, també ho fa la xifra de persones que han perdut la vida en l'intent de creuar l'estret de Gibraltar o el mar d'Alborà per la manca de vies legals i segures⁷. La xifra de morts al mediterrani occidental va arribar a un total de 224 morts el 2017, un increment del 75% respecte al nombre total de l'any anterior (128) i d'un 280% respecte a la xifra de morts registrada tres anys abans, el 2014 (59). Paral·lelament, ha augmentat també de forma exponencial el percentatge que aquestes xifres representen respecte al total de pèrdues de vida ocorregudes en tota l'àrea del Mediterrani: de representar-ne l'1,8% del total l'any 2014, el 2017 aquest percentatge va pujar al 35%. Al tancament d'aquest informe, dades de l'1 de març de 2018 senyalen que aquest any va camí de convertir-se en el més mortífer fins ara: amb 100 morts registrades en els dos primers mesos de l'any (un 38% de les ocorregudes a tot el Mediterrani), es mostra un augment del 400% respecte la mateixa temporada l'any anterior (gener i febrer de 2017, 20 persones mortes en el Mediterrani occidental - un 3,6% del total del Mediterrani).

En què consisteix la Missió d'Observació?

Un equip d'observadores de les entitats Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat (CCAR) i SOS-Racisme hem visitat l'abril del 2017 les ciutats autònomes espanyoles de Melilla i Ceuta i les ciutats marroquines que hi són pròximes (Nador i Tànger respectivament). L'objectiu de la missió era poder observar directament sobre el terreny la gestió del control migratori i la situació relativa a la protecció internacional als accessos terrestres de la Frontera Sud.

A banda de l'observació directa del que succeeix als passos fronterers de Beni Enzar (Melilla) i El Tarajal (Ceuta), ens visitat i ens hem entrevistat amb diferents actors que treballen sobre el terreny (la Plataforma Protecció de Migrantes (PNPM), la Diòcesis de Tànger, l'Association Thissaghna pour la Culture et le Développement, l'Associació Marroquina de Drets Humans, l'Oficina d'Estrengeria de Melilla, els CETI de Ceuta i Melilla, el Col·legi d'Advocats de Melilla, CEAR Melilla, CEAR Ceuta, l'ACNUR a Melilla, l'associació DIGMUN, l'advocat de drets humans Karim Chaïri i els periodistes Jesús Blanco de Avellaneda i Antonio Sempere) i hem parlat amb testimonis de persones que actualment resideixen als CETI. A partir de tot aquest material, complementat amb informes previs, analitzem en el present informe la situació a la Frontera Sud i denunciem les violacions de drets humans que s'hi produeixen per part de forces i cossos de seguretat espanyols i marroquins.

6. https://politica.elpais.com/politica/2017/02/25/actualidad/1488026444_744406.html

7. Totes les dades d'aquest paràgraf s'han extret del portal de l'Organització Internacional per a les Migracions (OIM), Missing Migrants: <https://missingmigrants.iom.int/region/mediterranean>

Contextualització/dades socio-demogràfiques

El Marroc

El Regne del Marroc és un Estat en forma de monarquia constitucional parlamentària situat al nord d'Àfrica que té frontera amb Algèria, el Sàhara Occidental i les ciutats autònomes de Ceuta i Melilla, a banda de la frontera natural del mar Mediterrani al nord i de l'oceà Atlàntic a l'oest. Marroc ocupa el lloc 123 de l'índex de desenvolupament humà⁸.

Preocupa especialment que l'accés a drets socials com el dret a la salut al Marroc no és universal, ja que per accedir al sistema de sanitat pública tant les persones nacionals com estrangeres han de mostrar un contracte de lloguer, requisit gairebé impossible de complir en el cas de persones refugiades i immigrades en trànsit. Aquesta situació és especialment alarmant en el cas de dones embarassades, a qui es nega doncs l'assistència, amb tots els riscos per a la seva vida i la del seu nadó que això comporta⁹.

És preocupant que davant d'aquesta manca de protecció i de cobertura social, i a causa de les polítiques d'externalització de la UE que intenten frenar l'arribada de persones i potencien que es quedin en països de trànsit, el Marroc s'estigui convertint en un país de destí forçat en què l'acollida i inclusió d'aquestes persones recau en la tasca d'ONGs que no compten amb cap tipus de suport o programa estatal. Com conclouen diverses organitzacions¹⁰ que també han visitat el país i s'han entrevistat amb actors locals, el Marroc no és un país segur per a les persones immigrades i refugiades ni respectuós amb els drets humans. Com apuntava ja al 2006 Amnistia Internacional, "encara que el Marroc sigui Estat Part en la Convenció sobre els Refugiats, no es pot considerar un tercer país segur. El Marroc no ha promulgat procediments nacionals d'asil, i en els últims anys ha expulsat en diverses ocasions sol·licitants d'asil del seu territori sense examinar les seves sol·licituds. En altres ocasions, les autoritats marroquines han detingut de forma arbitrària grups de sol·licitants d'asil i no els han facilitat l'accés a l'ACNUR"¹¹.

Pel que fa al dret d'asil, el Marroc ha ratificat la Convenció de Ginebra, però a hores d'ara encara no ha aprovat una llei d'asil. Només ha creat una Oficina de Refugiats i Apàtrides que no acaba de funcionar, fet pel qual a la pràctica és l'ACNUR qui registra les sol·licituds i les envia a aquesta oficina perquè les resolgui. La dificultat en l'accés a aquest dret és patent en el fet que només es pot sol·licitar l'asil a l'oficina de l'ACNUR a Rabat, molt lluny de qualsevol pas fronterer i que converteix en una real quimera travessar tot el país sense ser detingut pel camí. En el cas que s'hi aconsegueixi arribar i formalitzar la sol·licitud i/o obtenir el reconeixement de la protecció, aquesta tampoc

8. Programa de las Naciones Unidas para el Desarrollo, Informe sobre Desarrollo Humano 2016: http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr_2016_report_spanish_web.pdf

9. Comisión Española de Ayuda al Refugiado (2017). Op.cit.

10. Comisión Española de Ayuda al Refugiado (2017). Op.cit., Iridia (2017). Op.cit., Amnistía Internacional (2016), En tierra de nadie: La situación de las personas refugiadas y migrantes en Ceuta y Melilla: https://www.es.amnesty.org/uploads/media/Informe-Ceuta-y-Melilla_FINAL-1.pdf

11. Amnistía Internacional (2006). Op.cit. Traducció del castellà.

significa massa a efectes pràctics, ja que no existeix un cap programa de l'Estat per a l'acollida i protecció i, per tant, a efectes pràctics no es garanteix l'accés efectiu a drets com l'assistència legal, la salut o l'educació¹².

Nador i Tànger

Pel que fa la situació concreta a les ciutats marroquines de Nador i Tànger, properes a Melilla i Ceuta respectivament, hi trobem característiques diferenciades. Nador és un nucli urbà petit, ubicat en una zona semirural amb una població força disseminada, a uns 15 quilòmetres al sud de Melilla i amb problemes importants de potabilització d'aigua. A diferència de la resta del país, l'assistència sanitària és gratuïta. Es tracta, a més a més, d'un territori amb excepcionalitat jurídica, ja que es tracta d'una zona militaritzada. Els cossos policials i parapolicials obliguen les persones en trànsit cap a Europa a refugiar-se cada vegada més lluny del nucli urbà, en zones sense serveis bàsics (aigua, electricitat).

Segons ens han explicat organitzacions locals, hi ha 18 assentaments als afores de Nador, on viuen entre 3.000 i 4.000 persones, fins i tot algunes nascudes allà, que sobreviuen gràcies a la solidaritat del veïnat. També reben ajuda d'algunes organitzacions, que (segons han manifestat en entrevistes amb la delegació) malgrat tractar-se d'organitzacions legals han estat perseguides i han hagut de recórrer a suport internacional per tal de poder-se mantenir¹³. S'han produït batudes als assentaments per part d'escamots parapolicials que agredeixen els homes, i també s'han produït violacions sexuals, tot i que documentar-ne els casos resulta difícil¹⁴. Diversos dels actors entrevistats ens van comentar que calculen que passen per Nador unes 1.800 persones a l'any.

Sumat a la repressió institucional, també es produeixen greus situacions de racisme social que deriven en agressions, sobretot a les persones provinents de l'Àfrica subsahariana. Això fa que aquestes persones hagin de romandre en l'absoluta clandestinitat i sobrevisquin en condicions extremadament precàries.

En canvi, Tànger és una gran ciutat molt poblada, amb gairebé dos milions d'habitants i culturalment diversa, i això permet un cert anonimat per a les que es troben en trànsit, que no estan tan exposades com a Nador. Una bona part resideixen al barri perifèric de Boukhalef en pisos sobreocupats i molts d'altres malviuen als boscos propers que estan rodejats per les forces de seguretat marroquines que efectuen batudes¹⁵.

12. Comisión Española de Ayuda al Refugiado (2017). Op.cit.

13. Per exemple, el Marroc ja no deixa entrar al país el responsable de Migracions de l'Arquebisbat de Tànger, Esteban Velázquez, després de viure tres anys allà proporcionant assistència a persones en situació de desplaçament forçat: http://cadenaser.com/ser/2016/01/24/internacional/1453634407_234253.html

14. <http://periodismohumano.com/migracion/marruecos-arrasa-los-campamentos-del-monte-gurugu-y-se-lleva-a-cientos-de-inmigrantes-con-destino-desconocido.html>

15. https://www.eldiario.es/desalambre/redadas-Marruecos-obligan-cientos-personas_0_600890112.html

<http://www.ceutaldia.com/articulo/sucesos/marruecos-bate-montes-cercanos-frontera-desmonta-campamentos-migrantes/20170904101618165855.html>

<http://www.europapress.es/ceuta-y-melilla/noticia-marruecos-repele-otro-intento-entrada-ceuta-frontera-realiza-detenciones-20170810092843.html>

Ceuta i Melilla

Pel que fa al context de Ceuta i Melilla, cal recordar que aquestes dues ciutats autònomes espanyoles al continent africà són vestigis de l'antic control espanyol sobre el Marroc a l'època colonial. Tenen un estatus especial com a ciutats autònomes i si bé són territori de la UE, no pertanyen a l'espai Schengen, la qual cosa restringeix la llibertat de les persones en situació de desplaçament forçat que aconseguen accedir-hi, com veurem en apartats posteriors. El fet que es trobin fora de territori peninsular fa que les vulneracions que allà s'hi produeixen siguin desconegudes per molta de la ciutadania catalana, espanyola i europea, a qui els queda lluny en l'imaginari col·lectiu ja que són externes a la geografia europea.

Ambdues ciutats tenen accessos marítims i estan rodejades des dels anys 90 per tanques en tot el seu contorn, el que genera una sensació d'aïllament, si bé des de Ceuta es pot veure la costa peninsular i això sembla connectar-la una mica més amb l'Estat del qual forma part; Melilla, per la seva banda, està a gran distància de la costa peninsular. Ambdues són ciutats amb alts índexs d'atur (Ceuta: 31,44% i Melilla 27,24%¹⁶) i de risc de pobresa (Ceuta: 36% i Melilla 21,8%¹⁷). De la mateixa manera, es percep una tensió latent pel fet d'haver de conviure amb persones d'origen estranger de diferents països, i les manifestacions de rebuig i racisme social són freqüents.

Alguns mitjans de comunicació, lluny de contribuir a erradicar aquesta estigmatització, promouen el discurs de la por i l'odi utilitzant la retòrica alarmista utilitzant termes com “allaus”, “assalts violents” o “immigrants il·legals”. Amb aquests discurs criminalitzen a les persones refugiades i immigrades i descontextualitzen els fets, com denuncia l'informe de la Red Acoge “Inmigracionalismo: Hagamos autocrítica, medios de comunicación libres de xenofobia”¹⁸. A tall d'exemple, la portada d'El Faro de Melilla del 16 d'octubre del 2014 destacava arran d'un intent de salt a la tanca: “Uno de los agentes cayó desde cuatro metros de altura empujado por un subsahariano que no fue detenido” i “Orines y escupitajos ‘con ébola’, fuego y piedras desde lo alto de la valla”, creant alarma social sobre la transmissió d'un virus i acompanyat d'una sèrie d'acusacions sobre la violència d'aquestes persones, obviant qualsevol tipus de violència que hagi pogut ser exercida sobre elles. Destaca doncs també la manca de cobertura mediàtica de molts mitjans de comunicació quan els ferits a la frontera són persones estrangeres, fet que espesseix el vel d'ignorància sobre les vulneracions de drets humans que pateixen i sobre el racisme institucional.

16. Instituto Nacional de Estadística (2018), Tasas de actividad, paro y empleo por provincia: <http://www.ine.es/jaxiT3/Datos.htm?t=3996>

17. Instituto Nacional de Estadística (2018), Tasa de riesgo de pobreza por comunidades autónomas: <http://www.ine.es/jaxiT3/Datos.htm?t=9963>

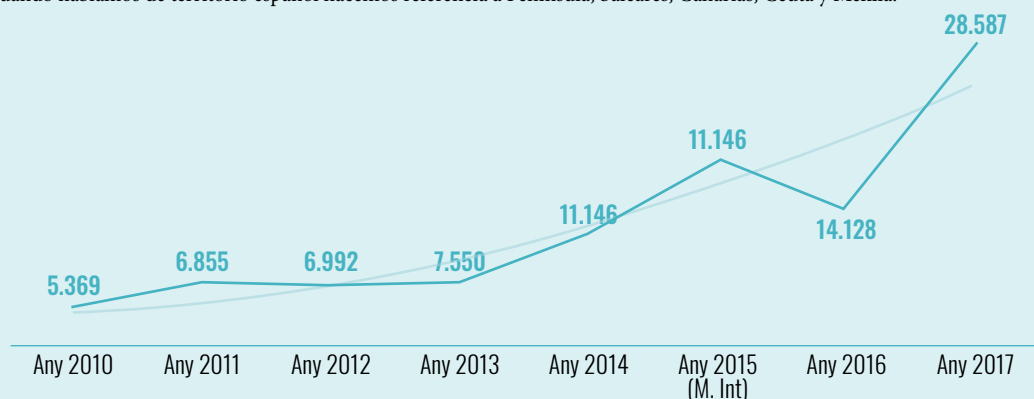
18. Red Acoge (2014), Inmigracionalismo – Hagamos Autocrítica: medios de comunicación libres de xenofobia: <http://redacoge.org/mm/file/Informelnmigracionismo-RedAcoge.pdf>

Arribada de persones immigrades i refugiades

Com s'ha apuntat anteriorment, la Frontera Sud és la tercera via d'entrada a la UE pel Mediterrani, si bé registra una tendència creixent en últims anys. Segons dades de l'Asociación Pro Derechos Humanos de Andalucía (APDHA)¹⁹, el 2017, 28.587 persones van accedir a territori espanyol i, per tant, europeu a través d'aquesta frontera (per terra i per mar), doblant la xifra de l'any anterior (14.128). La gran majoria d'aquestes, 18.090, van arribar a costes andaluses (per mar), i de la resta, 4.831 ho van fer a Melilla, 2.492 a terres de Llevant, 2.438 a Ceuta, 434 a les illes Canàries i 302 a les illes Balears. Pel que fa al mode d'arribada, segueix la tendència a l'alça de la ruta per mar: gairebé el 80% de les arribades a territori espanyol van ser per via marítima (22.419 persones), el triple que el 2016 (8.048 persones). Com s'ha explicat abans, el blindatge dels accessos terrestres té com a conseqüència que més persones intentin l'accés per mar.

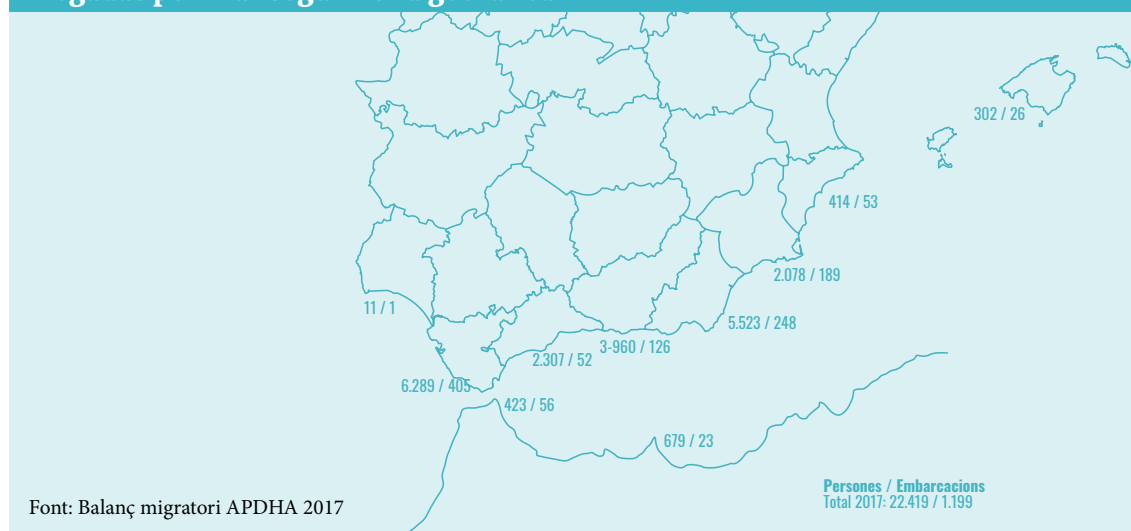
Evolució del total de persones que van arribar a territori espanyol* per terra i mar a través de la frontera sud

*Cuando hablamos de territorio español hacemos referencia a Península, Baleares, Canarias, Ceuta y Melilla.

Font: Balanç migratori APDHA 2017

Llegadas por mar según zona geográfica

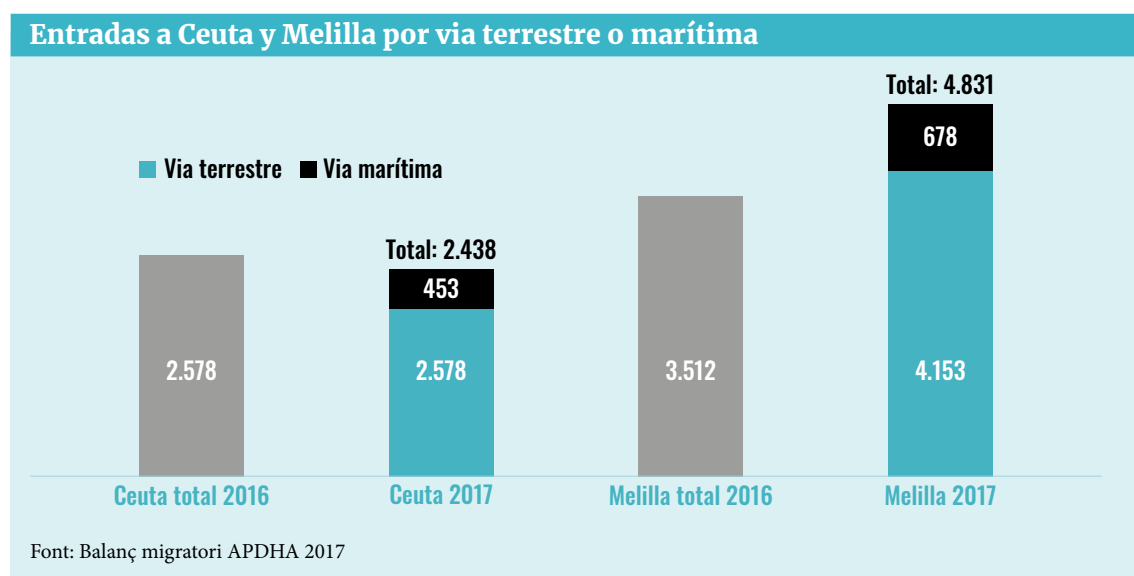

Font: Balanç migratori APDHA 2017

19. Totes les dades mencionades en aquest apartat són extretes de Asociación Pro-Derechos Humanos de Andalucía (2017). Op.cit i de Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR) (2017). Op.cit.

Pel que fa a les zones específiques que hem visitat, a Ceuta les entrades han disminuït lleugerament el 2017 (2.438 comparat amb 2.457 el 2016), mentre que a Melilla s'ha registrat un augment de més del 40% (4.831 comparat amb 3.512 el 2016). En ambdós casos, el 2017 més d'un 80% de les entrades (2.015 a Ceuta i 4.153 a Melilla) han estat per via terrestre (per pas fronterer, amagades en doble fons de vehicles, o per la tanca), i les restants per mar. Cal destacar que, en el cas de Melilla, el 2016 es van registrar el doble d'arribades que a Ceuta per via terrestre, sobretot perquè són arribades pel pas fronterer habilitat que poden creuar persones de fenotips àrabs comprant documentació falsa i pagant suborns (2.500 el 2016), fet que és impossible per a les persones de l'Àfrica subsahariana, com explicarem més endavant. Aquesta és la via terrestre d'accés més nombrosa a Melilla, amb moltes menys possibilitats que a Ceuta d'accedir en dobles fons de vehicles i per la tanca (el 2016 només 316 persones de les 3.512 que van entrar ho van fer per la tanca).

En canvi, a Ceuta les arribades per via terrestre es produeixen majoritàriament per la tanca (1.771 el 2016) o bé amagades en doble fons d'un vehicle (325 el 2016), que, a diferència de Melilla, és l'única manera en la que poden travessar el pas fronterer²⁰. En relació a les entrades per mar, a Ceuta el 2016 n'hi van haver 482, mentre que a Melilla només 87.

Punts preocupants

Externalització del control migratori

Com s'ha explicat anteriorment, la gestió de fronteres que s'hi realitza en matèria de cooperació entre autoritats espanyoles i marroquines ha servit de model per al control d'altres fronteres europees. Allò que destaca del model és l'externalització del control migratori a un tercer país (en aquest cas, el Marroc) a qui la UE li en-

20. Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR) (2017). Op.cit.

carrega la contenció de l'entrada de persones a territori europeu a canvi de suport polític i econòmic. Aquest model s'ha reproduït amb l'acord UE-Turquia²¹ o amb les associacions de la UE amb països africans com Líbia o Níger, i per a dur-lo a terme utilitzen fons de la cooperació al desenvolupament per complir amb els objectius de gestió migratòria de la UE²². La gravetat d'aquest patró es pot veure en el fet que, d'una banda, deixa les persones que volen migrar o buscar refugi a Europa a mans de països que no respecten els seus drets humans i la UE nega completament qualsevol responsabilitat malgrat que les vulneracions de drets humans siguin finançades per fons europeus. I d'altra banda, no aborda les causes estructurals que forcen les persones a desplaçar-se, sinó que se les criminalitza titllant-les d' "il·legals" i fomenta el reforç de murs físics i mentals per evitar que puguin arribar a la UE.

En el cas del Marroc, la repressió i la violència de les forces de seguretat cap a les persones refugiades i immigrants que volen arribar a Europa ha estat àmpliament documentada i denunciada per organitzacions internacionals com Human Rights Watch²³. Com relata al seu informe Irídia²⁴ i com ens han confirmat les persones amb qui ens hem entrevistat, les forces marroquines realitzen tot tipus d'accions de violència física com batudes contra assentaments i barris on viuen aquestes persones, els cremen les propietats i els expulsen. O com els mals tractes a la zona propera a la tanca, en què són freqüents els cops amb tot tipus d'objectes, mossegades de gos o el llançament de pedres que ocasionen ferides de gravetat. Les detencions també són freqüents i s'envia les persones a punts del país lluny de la frontera amb l'Estat espanyol. Tot això amb l'objectiu de dissuadir el seu intent d'entrada a territori europeu.

Un dels casos recents més greus i documentats de morts ocasionades per aquesta violència és la de dos joves camerunesos que van morir en l'incendi provocat al bosc quan les forces marroquines realitzaven una batuda²⁵. Malauradament aquests episodis no són ocasionals, sinó que la violència institucional cap a les persones en trànsit al Marroc és sistemàtica, però és poc documentada i queda impune. El Marroc no és membre de la Unió Africana, la qual cosa significa que no participa de cap dels tractats de drets humans de la regió, i que no pot ser denunciat davant de la Comissió i de la Cort Africana de Drets Humans.

Vulneracions de drets humans al voltant de les tanques

Si bé hi ha intents de creuar del Marroc a Ceuta o a Melilla per mar (amb embarcacions o nadant) i pels passos fronterers (amb dobles fons de vehicles o amb documentació falsa que només és accessible per a persones amb fenotips àrabs), l'accés que genera més moments de tensió i on s'empren més recursos tecnològics i militars per reprimir les

21. Consejo Europeo (2016), Declaración UE-Turquia, 18 marzo de 2016: <http://www.consilium.europa.eu/es/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/pdf>

22. Concord Europe (2018), Asociación o condicionalidad? Supervisión de los Pactos sobre Migración y el Fondo Fiduciario de la UE para África: https://coordinadoraongd.org/wp-content/uploads/2018/04/EUTFReport2018_-espa%C3%B1ol.pdf

23. Human Rights Watch (2014), Abused and Expelled: Ill-treatment of Sub-Saharan African Migrants in Morocco: <https://www.hrw.org/report/2014/02/10/abused-and-expelled/ill-treatment-sub-saharan-african-migrants-morocco>

24. Irídia (2017). Op.cit.

25. https://www.eldiario.es/desalambre/Investigan-inmigrantes-Camerun-auxiliares-Marruecos_0_458455104.html

persones immigrades i refugiades a la Frontera Sud són les tanques. Són construccions imponents farcides de tecnologia militar d'alt cost com malles anti-trepa, concertines, càmeres de vídeo o infrarojos, un negoci molt lucratiu per a moltes empreses europees. El govern espanyol fins i tot ha arribat a considerar l'ús de canons d'aigua i drons²⁶. Com la delegació ha pogut constatar, la tanca de Ceuta compta amb una tanca doble del costat espanyol i d'una tanca més baixa del costat marroquí i d'un fossat profund al mig. Aquestes tanques tenen, a més a més, les conegudes concertines, petits elements tallants que ocasionen ferides de profunditat.

La Guàrdia Civil és el cos encarregat del control de la migració irregular i és qui patrulla i vigila les tanques. Com apunten altres informes i com hem constatat amb testimonis sobre el terreny, tant a Ceuta com a Melilla infligeixen un ús excessiu de la força i mals tractes a les persones que es troben tant a dalt com a baix de la tanca. En ocasions la Guàrdia Civil ha utilitzat material antidisturbis²⁷, ha pegat a les persones perquè baixessin de la tanca²⁸ o no ha cridat els serveis mèdics fins hores més tard tot i haver-hi persones ferides de consideració²⁹. És especialment greu també el fet que no hi ha un registre de les lesions ocasionades per aquestes tanques.

Una altra greu violació de drets que es produeix a la tanca i que ha estat reiteradament denunciada per moltes organitzacions, pel Defensor del Poble i pel Tribunal Europeu de Drets Humans són el que es coneix com a “devolucions en calent”: tan bon punt les persones han aconseguit creuar la tanca i són a territori espanyol, són retornades al Marroc, fet que viola el principi de “non-refoulement”, principi angular del dret d'asil. El dret internacional prohibeix l'expulsió o la devolució d'una persona a un tercer país en què la seva vida i llibertat no estiguin garantides i on hi ha raons fundades que pugui patir tortura, tractes inhumans o degradants o vulneracions dels seus drets humans (Article 33.1 de la Convenció Ginebra i Article 3.1 de la Convenció contra la Tortura i altres Tractes o Penes Cruels, Inhumanes o Degradants, ambdós tractats signats pel Marroc i per Espanya³⁰) i com hem vist abans, el Marroc no és un país segur per a les persones que es troben en trànsit en el seu camí cap a Europa. Les devolucions en calent violen també el dret internacional relatiu a la protecció de la infància (no s'identifica als menors, als quals l'Estat està obligat a donar-los protecció) i a la protecció internacional (no se'ls permet sol·licitar la protecció internacional). En definitiva, es tracten d'expulsions col·lectives prohibides en el dret internacional.

Aquesta pràctica completament il·legal es ve realitzant des de fa anys i el 2015 el govern espanyol va intentar legalitzar-la amb la reforma de la Llei Orgànica de Protec-

26. <http://www.europapress.es/ceuta-y-melilla/noticia-interior-estudia-usar-vehiculo-antidisturbios-canon-agua-control-fronterizo-ceuta-20170404130107.html>

27. https://www.eldiario.es/politica/Podemos-pregunta-Congreso-antidisturbios-Ceuta_0_661784460.html

28. https://www.eldiario.es/desalambre/VIDEOS-Guardiua-Civil-ilegalmente-inmigrante_0_314268729.html

29. Irídia (2017). Op.cit.

30. Naciones Unidas (1951), Convención sobre el Estatuto de los Refugiados: <http://www.ohchr.org/SP/ProfessionalInterest/Pages/StatusOfRefugees.aspx>

Naciones Unidas (1984), Convención sobre la Tortura y Otros Tratos o Penas Cruels, Inhumanos o Degradantes: <http://www.ohchr.org/SP/ProfessionalInterest/Pages/CAT.aspx>

ció de la Seguretat Ciutadana (coneguda com a Llei Mordassa)³¹. Tanmateix, moltes organitzacions i campanyes estan fent pressió per erradicar-la. En aquest sentit, cal destacar la importància de la sentència del Tribunal Europeu de Drets Humans que el 2017 condemnà a Espanya pel cas de dues persones que havien estat retornades en calent de Melilla al Marroc sense ser identificades ni tenir cap accés als procediments ni garanties³².

És molt greu també el que ens han comunicat diversos actors en la visita al terreny: el fet que les autoritats espanyoles en ocasions han deixat entrar les forces marroquines a la banda espanyola de les tanques per retornar a persones, o que han retornat persones en estat inconscient i greument ferides al Marroc³³. A més a més, després de ser retornades al Marroc, les forces marroquines les peguen i persegueixen, els trenquen braços i cames per evitar que puguin tornar a intentar saltar la tanca.

Finalment, quant a actes violents al perímetre fronterer, no podem oblidar el cas de violència institucional que ha rebut més atenció recentment i que no ha estat en un accés per les tanques sinó pel mar. El febrer del 2014 la Guàrdia Civil va disparar bales de gomes a un grup de persones que intentaven accedir a Ceuta pel Tarajal, 15 de les quals van morir ofegades.

Condicions inadequades als Centros de Estancia Temporal de Inmigrantes (CETI) i trasllat discrecional a la península

Les persones que aconseguen accedir a Ceuta o a Melilla són derivades als Centros de Estancia Temporal de Inmigrantes (CETI), que són dispositius de primera acollida provisional mentre es resol la seva situació administrativa. Segons les advocades del torn d'ofici de Melilla, la majoria de persones que arriben a la ciutat no tenen documentació, i es crida al torn d'ofici gairebé sempre per casos d'expulsió. Apunten que les ordres d'expulsió acostumen a ser incorrectes, ja que les sentències solen estar mal fonamentades. Les lletrades les recorren sistemàticament totes. Això endarrereix molt el procediment, de manera que, quan les persones interessades són citades, en moltes ocasions ja han viatjat cap a la península i el procediment no es pot seguir o concloure satisfactòriament.

Totes les persones que resideixen als CETI esperen el seu trasllat a la península, que no poden fer pel seu compte ja que Ceuta i Melilla no són espai Schengen malgrat ser territori de la UE i per tant no hi ha llibertat de circulació cap a la península sense autorització. Com ens han explicat diversos testimonis i ens han confirmat les organitzacions sobre el terreny, aquest trasllat es dona amb una discrecionalitat flagrant i amb criteris discriminatoris. D'una banda, el trasllat es realitza normalment quan es produeix una entrada de més persones i hi ha una sobreocupació insostenible del CETI. La tria de les

31. Boletín Oficial del Estado (2015), Llei Orgànica 4/2015, de 30 de març, de Protecció de la Seguretat Ciutadana: https://boe.es/boe_catalan/dias/2015/03/31/pdfs/BOE-A-2015-3442-C.pdf

32. Tribunal Europeo de Derechos Humanos (2017), Asunto N.D. y N.T. c. España: http://www.mjusticia.gob.es/cs/Satellite/Portal/areas-tematicas/area-internacional/tribunal-europeo-derechos/jurisprudencia-tedh/articulo-prohibicion2#Se_1288796454174_1

33. Veure exemple audiovisual a: https://www.eldiario.es/desalambre/VIDEOS-Guardia-Civil-ilegalmente-inmigrante_0_314268729.html i https://www.eldiario.es/desalambre/Acnur-devoluciones-caliente-evidente-refugiados_0_558194314.html

persones que es traslladen discrimina per origen, ja que s'acostuma a traslladar abans a la península les persones procedents de l'Àfrica subsahariana i no pas a les persones d'origen asiàtic o magrebí, que poden arribar a romandre més d'un any al CETI o que són retornades directament als seus països en cas que hi hagi conveni de deportació. Tampoc es trasllada persones que han sol·licitat la protecció internacional a Ceuta i Melilla, excepte si són de nacionalitat siriana, com veurem més endavant.

Les persones traslladades a la península, a excepció de les sol·licitants de protecció internacional, ho fan amb la corresponent ordre d'expulsió (i les suspensions d'aquesta són sistemàticament denegades, cosa que dificulta la seva regularització) i en alguns casos se les envia a un Centre d'Internament d'Estrangers (CIE) si es considera que han entrat amb violència (saltar la tanca es considera un acte de violència). Segons fonts consultades sobre terreny, en molts casos és difícil de determinar les causes que justifiquen el trasllat. Només en el cas que siguin enviades a un CIE, intervé el jutge d'instrucció i se li comunica a l'advocat de la persona estrangera, però en la resta de casos no hi ha registres públics de les causes que justifiquen aquests trasllats.

Aquesta discrecionalitat en la concessió desigual de l'autorització de trasllat provoca que la durada de l'estada al CETI acabi sent molt desigual: de dues a quatre setmanes, o bé fins a 12 mesos o més.

Pel que fa a les condicions dins dels CETI, el de Ceuta té una capacitat per a 512 persones i el de Melilla per a 700, però com denuncien diverses organitzacions i com ens han confirmat sobre el terreny, es troben gairebé sempre sobreocupats.

CETI Melilla 796 Plaços Oct. 2016 979 Persones 65% H 35% M	Asil	12-18 Mesos	Segons País d'Origen* Àfrica negra: 1 año y 1 año y 6 meses Marroc: 1 año y 1 año y 6 meses Algeria: 1 año y 1 año y 6 meses
	No Asil	3-6 Mesos	
CETI Ceuta 512 Plaços Oct. 2016 631 Persones 90% H 10% M	Asil	1-18 Mesos	Segons País d'Origen* Àfrica negra: 1 año y 1 año y 6 meses Marroc: 1 año y 1 año y 6 meses Algeria: 1 año y 1 año y 6 meses
	No Asil	3-6 Mesos	

*Al febrer de 2017 no hi havia cap persona de Síria

Manca d'atenció a col·lectius en situació de vulnerabilitat

Una de les preocupacions més greus que hem constatat a la Frontera Sud és la falta d'eficàcia dels mecanismes de protecció per a persones en situació de vulnerabilitat,

com persones víctimes de tràfic d'éssers humans amb finalitats d'explotació sexual (TEH), persones LGBTI o menors estrangers no acompanyats (MENAs), tant al perímetre fronterer on no s'identifica aquests casos ni se'ls dona la protecció necessària, com als CETI, en què manquen protocols d'atenció específics o no funcionen i no s'agilitza el seu trasllat a la península, com als centres de menors, on es denuncien diversos abusos. Tot això deriva en un agreujament de la seva situació de vulnerabilitat, com denuncien diverses organitzacions³⁴.

Dones

Les dones s'exposen a moltes situacions de violència sexual cap a elles en la ruta migratòria, les quals no es tenen suficientment en compte ni al Marroc, que no contempla la violència de gènere dins del seu sistema de protecció internacional, ni un cop arriben a Ceuta o a Melilla. Si una dona vol arribar a Europa sovint ha de pagar-ho amb el seu cos d'una manera o altra³⁵. Moltes són víctimes de xarxes de prostitució (sobretot d'origen nigerià), altres són violades, a altres embarassades o ja amb fills/es se'ls assigna un "marit", ja que això facilita l'entrada a la UE als homes, ja que s'intenten preservar les unitats familiars. Les dones s'exposen doncs a violacions per part de la policia, a prostitució obligada, a avortaments forçats sense garanties sanitàries o a l'acceptació forçada d'un sol home per evitar ser violades per molts.

La majoria de dones creuen la Frontera Sud per mar en embarcacions³⁶, i només consta que una hagi saltat la tanca i una altra que hagi accedit nadant, ambdues a Melilla, el 2017. En territori espanyol, destaca la manca de recursos específics adequats per protegir dones víctimes de tràfic d'éssers humans amb finalitats d'explotació sexual o de violència de gènere, com mostra el cas d'una jove algeriana que, havent denunciat el seu marit per agressions i amenaces de mort, va haver de compartir habitació amb el seu agressor i va tornar a patir maltractaments després que aquest fos readmès al CETI, quan una solució efectiva hagués estat traslladar-la a la península, on s'hagués trobat en territori segur³⁷.

Persones víctimes de tràfic d'éssers humans amb finalitats d'explotació sexual (TEH)

Si bé moltes dones i nenes podrien ser víctimes de tràfic d'éssers humans amb finalitats d'explotació sexual (TEH), com denuncia CEAR³⁸, al Marroc no hi ha recursos específics per a elles, i a Ceuta i a Melilla el sistema de protecció per a aquestes persones demostra una falta absoluta d'eficàcia. La reticència per part de les víctimes a reconèixer-se com a tals, unida a la manca de diligències policials per identificar aquest delictes, explica que no hi hagi sol·licituds d'asil per aquest motiu. El fet és que, si bé hi ha protocols d'intervenció per a les víctimes de TEH, aquestes no se senten segures per col·laborar-hi perquè conviuen als CETI amb els seus traficants i perquè si sol·lici-

35. Sobre violència sexual que pateixen persones en moviment a la Frontera Sud, vegeu informe de Metges Sense Fronteres (2013), *Violence, Vulnerability and Migration: Trapped at the Gates of Europe. A report on the situation of sub-Saharan migrants in an irregular situation in Morocco*: https://www.doctorswithoutborders.org/sites/usa/files/Trapped_at_the_Gates_of_Europe.pdf

36. Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR) (2017). Op.cit.

37. <https://www.es.amnesty.org/actua/acciones/refugiados-migrantes-ceuta-melilla-nov16/>

38. Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR) (2017). Op.cit.

ten l'asil, com veurem més endavant, es retarda el seu trasllat a la península. Això és especialment greu en el seu cas, ja que segueixen als CETI amb els seus traficants i per tant si els delaten s'exposen a represàlies i més violència. Aquesta falta d'identificació fa que passin a la península com a dones estrangeres en situació irregular i amb una ordre d'expulsió, en una situació de vulnerabilitat que les aboca encara més a seguir dins de les xarxes de TEH.

LGBTI

Les persones LGBTI també pateixen greus vulneracions de drets en trànsit migratori per la Frontera Sud, que se sumen a la persecució que han sofert als seus països d'origen i que els empeny a un desplaçament forçat. El Marroc nega els seus drets: la diversitat sexual és perseguida tant a nivell legal (el Codi Penal penalitza amb presó les relacions sexuals amb persones del mateix sexe) com social (manifest en agressions o rebuig), però l'Oficina de Refugiats i Apàtrides del Marroc no reconeix aquest tipus de persecució com a causa per sol·licitar l'asil al país³⁹. Un cop a territori espanyol, als CETI de Ceuta i de Melilla tampoc disposen de mecanismes específics per evitar la discriminació i s'exposen a patir agressions per part d'altres residents.

Menors estrangers no acompanyats (MENAs)

Un altre dels col·lectius a qui no es dóna la protecció necessària són als menors estrangers no acompanyats (MENAs). En molts casos, ni tan sols s'identifiquen pertinentment quan arriben a Ceuta o a Melilla. Molts menors, en no disposar de documentació, declaren ser majors d'edat per tal d'evitar ser internats en centres de menors i haver de romandre forçadament a Ceuta o a Melilla fins que siguin majors d'edat. En declarar-se majors d'edat aspiren a un trasllat ràpid a la península i a seguir la ruta cap a d'altres països europeus, com ens han expressat testimonis que hem entrevistat. Les autoritats no qüestionen l'afirmació de la majoria d'edat, però en canvi sí que realitzen proves —la precisió de les quals és qüestionada— per determinar l'edat si la persona afirma ser menor⁴⁰.

En el cas que es determini a Ceuta o a Melilla que s'és menor, la persona serà retinguda a la ciutat autònoma, que assumirà la seva tutela i l'enviarà a un centre de menors: a Ceuta hi ha el de “La Esperanza”, i a Melilla “La Purísima” per a nens i els centres Centro Asistencial Gota de Leche i Centro Divina Infantita per a nenes. Aquests centres, que són recursos assistencials gestionats pels governs de les ciutats autònomes, han estat denunciats per diverses organitzacions per mals tractes cap als menors⁴¹. Com explica l'activista a Melilla, José Palazón⁴², a les dues ciutats autònomes el sistema de protecció a la infància s'ha fet “indesitjable” i “insuportable” (mitjançant l'ex-

39. Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR) (2017). Op.cit.

40. Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR) (2017). Op.cit.

41. Asociación Pro Derechos de la Infancia Melilla, vídeos de denúncia a canal Vimeo: <https://vimeo.com/user12822802>, Asociación Harraga (2016), Informe sobre la situación de los Menores Extranjeros no Acompañados en Melilla; y Human Rights Watch (2002), España y Marruecos. Callejón sin salida: Abusos cometidos por las autoridades españolas y marroquíes contra niños migrantes: <http://pantheon.hrw.org/legacy/spanish/informes/2002/spnmorc0502sp.pdf>

42. Harraga. Op.cit.

clusió dels menors del sistema educatiu, l'extinció dels seus permisos de residència en complir-se la majoria d'edat i les males condicions als centres), per tal de desincentivar l'arribada de més menors i evitar "l'efecte crida". Això genera que molts optin per viure al carrer, una situació que, com vam poder comprovar, és especialment evident a Melilla, on el març del 2017 es calcula que hi havia prop de 600 menors, un centenar dels quals en situació de carrer⁴³.

A causa de l'extrema vulnerabilitat en què es troben els menors tant a dins dels centres com al carrer, exposats a violència institucional (que ha arribat a provocar morts⁴⁴), al racisme social i a la manca de cobertura de necessitats bàsiques, la desesperació fa que alguns intentin esmunyir-se en algun vaixell del port per arribar com a polissons a la península, pràctica molt perillosa per a la seva vida i que anomenen "risky"⁴⁵. Davant d'aquesta realitat, la resposta de les autoritats espanyoles torna a ser un major blindatge de les fronteres amb mecanismes que causen greus lesions, com la triple tanca de 4 metres d'alt amb concertines tallants⁴⁶ instal·lada el febrer del 2018 al port de Melilla.

També preocupa especialment la manca d'informació tant de la situació dels MENAS a l'altra banda de la frontera com de la situació de les nenes menors estrangeres no acompanyades, algunes de les quals també podrien ser víctimes de TEH. Al Marroc els menors es troben totalment desprotegits. Les organitzacions amb qui ens vam entrevistar van declarar que el govern marroquí vol construir un centre d'acollida per a menors a Nador però les associacions s'hi oposen perquè, tal com s'està plantejant, consideren que serà com una presó.

Limitacions al dret d'asil

El dret d'asil és un dels que es vulnera més flagrantment a la Frontera Sud des de fa anys, sobretot per la manca de vies legals i segures per accedir a territori espanyol. D'una banda, tot i que hi ha oficines d'asil als passos fronterers terrestres a Ceuta i a Melilla, per a les persones en situació de desplaçament forçat és gairebé impossible d'accedir-hi, ja que abans han d'haver passat la frontera marroquina, on són rebutjades. D'altra banda, tal com denuncien moltes organitzacions⁴⁷ i hem constatat sobre terreny, per a les persones de l'Àfrica subsahariana és totalment impossible que les autoritats marroquines les deixin passar i per tant tenen vetat l'accés al dret d'asil; mentre que les persones de fenotips àrabs el Marroc les deixa passar amb documentació marroquina. És a dir, que només tenen possibilitat real de sol·licitar protecció internacional persones de països com el Marroc o Síria, en aquest últim cas comprant passaports falsos marroquins i pagant a forces de seguretat de control fronterer. Això explica per què a Ceuta no s'ha rebut ni una sola sol·licitud d'asil a l'oficina d'asil al pas fronterer des que es va habilitar el 2015, i perquè a la de Melilla se'n reben només

44. <http://www.publico.es/sociedad/mena-melilla-denunciar-denuncia-estrategia-gobierno-melilla-muerte-menores-extranjeros-tutelados.html>

45. <https://www.20minutos.es/noticia/2473442/0/menor-aspirante-polizon-muere-melilla-al-caer-entre-rocas-puerto/>

46. <http://www.publico.es/sociedad/melilla-concertinas-cuchillas-ninos-ultima-medida-melilla-blindarse-menores-extranjeros-melilla-blinda-menores-extranjeros-poniendo-cuchillas-puerto.html>

47. Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR) (2017). Op.cit., Iridia (2017). Op.cit, Asociación Pro-Derechos Humanos de Andalucía (2017). Op.cit.

del Marroc, Palestina o Síria (el 2016 es van rebre 2.038 sol·licituds, de les quals 1.829 eren de persones de Síria, 173 de Palestina i 161 del Marroc⁴⁸).

Això vol dir que a les persones sol·licitants de protecció internacional d'origen subsaharià no els queda altra possibilitat que intentar creuar la tanca o accedir per mar a Ceuta o Melilla. Però en aquests casos tampoc se'ls garanteix l'accés a aquest dret ja que, com s'ha explicat abans, a la tanca són habituals les devolucions en calent, expulsions col·lectives prohibides pel dret internacional que vulneren la possibilitat de sol·licitar protecció internacional.

Sumat a tots aquests impediments, s'afegeix el fet que moltes persones no saben que tenen la possibilitat de sol·licitar protecció internacional ni els motius pels quals poden fer-ho. Si aconsegueixen arribar al CETI, hi ha advocades de CEAR que els ajuden a presentar les sol·licituds. Tot i així, molts que podrien fer-ho hi renunciïn: a dades d'octubre del 2017, al CETI de Ceuta només 11,6% dels residents havien sol·licitat l'asil, dels quals la majoria eren d'Argèlia, cap de l'Àfrica Negra i només 9 eren dones⁴⁹. La raó és que sol·licitar l'asil a Ceuta o a Melilla retardarà el seu trasllat a la península, ja que els sol·licitants d'asil a aquestes ciutats tenen restringida la llibertat de circulació fora d'aquestes per un Conveni d'aplicació de l'Acord de Schengen.

Aquesta pràctica l'han condemnat diverses organitzacions⁵⁰ i sentències de tribunals de justícia espanyols, en estimar que no es pot impedir el dret de lliure circulació pel territori nacional a les persones sol·licitants de protecció internacional perquè, des del moment en què s'ha admès a tràmit la seva sol·licitud, ja es troben en situació regular⁵¹. La situació és especialment preocupant en casos de sol·licitants en situació de vulnerabilitat com dones que pateixen violència de gènere o persones perseguides per la seva orientació sexual, que no són traslladades a la península sinó que romanen al CETI que no és un lloc segur per a elles. A més a més, com que els CETI no són centres per a persones refugiades, no s'hi planteja cap tipus d'intervenció social i es retarda així els seus processos d'inclusió al nou país d'acollida.

Aquestes pràctiques donen a entendre que es vol desincentivar les sol·licituds de protecció internacional. En efecte, el 2016, tot i que l'Estat espanyol va assolir un nombre rècord de sol·licituds de protecció internacional (15.755), les sol·licituds van disminuir lleugerament a Ceuta (220 el 2016, de 314 el 2015) i a Melilla (2.440 el 2016, de 6.368 el 2015)⁵². El fet que les persones renunciïn a sol·licitar-lo a Ceuta i a Melilla i s'esperin a fer-ho un cop al continent (i en molts casos no a l'Estat espanyol sinó a d'altres països europeus, malgrat que després siguin retornades al primer en compliment del Conveni de Dublín⁵³) juga en contra de la persona, ja que el retard en

48. Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR) (2017), Informe Anual 2017: Las personas refugiadas en España y Europa: <https://www.cear.es/wp-content/uploads/2017/06/Informe-Anual-CEAR-2017.pdf>

49. Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR) (2017). Op.cit.

50. Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR) (2017). Op.cit.

51. Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR) (2017). Op.cit.

52. Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR) (2017). Op.cit. i Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR) (2016), Informe Anual 2017: Las personas refugiadas en España y Europa: https://www.cear.es/wp-content/uploads/2016/06/Informe_CEAR_2016.pdf

formular la sol·licitud després de l'entrada al país pot afectar desfavorablement la seva aprovació.

Pel que fa al dret d'asil al Marroc, com ja s'ha explicat a l'apartat de contextualització, el país ha ratificat la Convenció de Ginebra. Com ens han confirmat les fonts consultades sobre terreny, és l'ACNUR qui registra les sol·licituds i aquesta treballa amb el govern marroquí, però amb resultats gairebé nuls, ja que el procés és llarg, no es rep cap tipus d'ajuda oficial, i és més fàcil per a certes nacionalitats com la siriana que se'ls concedeixi la protecció internacional.

Conclusions

- La Frontera Sud és una via d'entrada a la UE cada cop més utilitzada: el nombre de persones que la creuen està augmentant. A causa del major blindatge dels accessos terrestres i de la manca de vies legals i segures per accedir a territori espanyol i europeu, també estan incrementant les morts en l'intent de creuar la Frontera Sud per mar.
- Les polítiques d'externalització del control migratori es materialitzen en un finançament d'Espanya i de la UE al Marroc perquè aquest intenti frenar l'arribada de persones que busquen refugi a la UE. El Marroc no es pot considerar un país segur per a aquestes persones, ja que la violència institucional cap a elles és sistemàtica. Les forces de seguretat marroquines realitzen tot tipus d'accions de violència física, com batudes contra assentaments i barris on viuen, els cremen les propietats i les expulsen, els infligeixen mals tractes (cops, llançaments de pedres, etc.) sobretot a la zona propera a les tanques, i els detenen i els envien a punts del país lluny de la frontera per dissuadir el seu intent d'entrada a territori europeu.
- Tant a Nador, a Tànger, a Ceuta com a Melilla, a banda del racisme institucional, hem constatat també un racisme social envers les persones d'origen estranger. Els mitjans de comunicació juguen un paper important en fomentar el rebuig envers aquestes persones.
- Es produeix un ús excessiu de la força i mals tractes tant a la banda marroquina com espanyola a les persones que es troben tant a dalt com a baix de les tanques farcides de tecnologia militar, que els provoquen lesions en alguns casos greus o fins i tot mortals.
- L'Estat espanyol realitza des de fa anys el que es coneix com a “devolucions en calent”: tan bon punt les persones han aconseguit creuar la tanca i són a territori espanyol, són retornades al Marroc. Aquesta pràctica és completament il·legal, vulnera el dret internacional: el principi de “non-refoulement”, principi angular del dret d'asil, prohibeix l'expulsió o la devolució d'una persona a un tercer país en què la seva vida i llibertat no estiguin garantides i on hi ha raons fundades que pugui patir tortura, tractes inhumans o degradants o vulneracions dels seus drets humans –i com s'ha exposat, el Marroc no és un país segur. Les “devolucions en calent” també violen el dret internacional relatiu a la protecció de la infància (no s'identifica als

menors, als quals l'Estat està obligat a donar-los protecció) i a la protecció internacional (no se'ls permet sol·licitar la protecció internacional).

- Els CETIs estan freqüentment sobreocupats i els trasllats d'aquests a la península es realitzen de forma discrecional i amb criteris discriminatoris. S'acostuma a traslladar abans a la península les persones procedents de l'Àfrica subsahariana, mentre que les persones d'origen asiàtic o magrebí poden arribar a romandre més d'un any al CETI. Tampoc es trasllada persones que han sol·licitat la protecció internacional a Ceuta i Melilla, excepte si són de nacionalitat siriana, per tant se'ls restringeix il·legalment la llibertat de circulació.
- Hi ha una falta alarmant de protecció específica a persones en situació de vulnerabilitat (com dones, víctimes de TEH, persones LGBTI o menors estrangers no acompanyants) tant al perímetre fronterer on no s'identifica aquests casos ni se'ls dona la protecció necessària, com als CETI, en què manquen o no són adequats els protocols d'atenció específics i no s'agilitza el seu trasllat a la península, com als centres de menors, on es denuncien diversos abusos. Tot això deriva en un agreujament de la seva situació de vulnerabilitat.
- És extremadament preocupant l'extrema vulnerabilitat en què es troben menors estrangers no acompanyats, tant al Marroc on es troben totalment desprotegits, com a Ceuta i a Melilla on molts opten per declarar-se majors d'edat o per viure al carrer ja que el sistema de protecció s'ha fet indesitjable (mitjançant l'exclusió dels menors del sistema educatiu, l'extinció dels seus permisos de residència en complir-se la majoria d'edat i les males condicions als centres), per tal de desincentivar l'arribada de més menors i evitar "l'efecte crida".
- En matèria d'asil, el Marroc no ha aprovat una llei d'asil, ni facilita l'accés a aquest dret (només es pot sol·licitar l'asil a l'oficina de l'ACNUR a Rabat, molt lluny de qualsevol pas fronterer i que converteix en una real quimera travessar tot el país sense ser detingut pel camí), i encara que concedeixi la protecció internacional a una persona, no disposa de cap programa estatal per a la seva acollida ni inclusió, tasca que recau en ONGs desbordades.
- El dret d'asil es vulnera de manera flagrant a Ceuta i a Melilla: manquen vies legals i segures per accedir-hi i es vulnera el principi de "non-refoulement" retornant persones al Marroc sense donar-los l'oportunitat de sol·licitar protecció internacional. Tot i que hi ha oficines d'asil als dos passos fronterers terrestres, per a les persones en situació de desplaçament forçat és gairebé impossible d'accedir-hi, ja que abans han d'haver passat la frontera marroquina, on són rebutjades. Per a les persones de l'Àfrica subsahariana és totalment impossible que les autoritats marroquines les deixin passar i per tant tenen vetat l'accés al dret d'asil; mentre que les persones de fenotips àrabs se les deixa passar amb documentació falsa marroquina i pagant a forces de seguretat de control fronterer. Per tot això, SOS Racismo⁵⁴ denuncia que la Frontera Sud és una

54. SOS Racismo (2017). Op.cit.

“frontera selectiva”, permeable a algunes persones previ pagament, el que fomenta les màfies de tràfic de persones contra el què el govern espanyol diu que pretén lluitar. Com denuncia CEAR, és precisament la manca de vies legals i segures que no proporcionen els estats europeus el que fomenta el negoci de les màfies⁵⁵.

Bibliografía

- Asociación Harraga (2016), De niños en peligro a niños peligrosos: Una visión sobre la situación actual de los Menores Extranjeros No Acompañados: https://drive.google.com/file/d/oB_vfw5d1jGvWRVhsMyo5VmNyV1E/view
- Amnistía Internacional (2006), España y Marruecos: Falla la protección de los derechos de las personas migrantes: Ceuta y Melilla un año después: https://www.es.amnesty.org/uploads/media/Ceuta_y_Melilla_2006.pdf
- Amnistía Internacional (2015), Miedo y vallas: Los planteamientos de Europa para contener a las personas refugiadas: https://www.es.amnesty.org/uploads/media/403254415.spa__Fear_Fences-Europe_refugee_.pdf
- Amnistía Internacional (2016), En tierra de nadie: La situación de las personas refugiadas y migrantes en Ceuta y Melilla: https://www.es.amnesty.org/uploads/media/Informe-Ceuta-y-Melilla_FINAL-1.pdf
- Asociación Pro Derechos de la Infancia Melilla, vídeos de denuncia a canal Vimeo: <https://vimeo.com/user12822802>
- Asociación Pro-Derechos Humanos de Andalucía (APDHA) (2017), Balance Migratorio: Frontera Sur: <https://apdha.org/media/Balance-Migratorio-Frontera-Sur-2017-web.pdf>
- Asociación Pro-Derechos Humanos de Andalucía (APDHA) (2017), Derechos Humanos en la Frontera Sur 2017: <https://www.apdha.org/media/informe-frontera-sur-2017-web.pdf>
- Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR) (2017), Refugiados y Migrantes en España: Los muros invisibles tras la frontera sur: <https://www.cear.es/wp-content/uploads/2018/02/INFORME-FRONTERA-SUR.pdf>
- Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR) (2016), Informe Anual 2017: Las personas refugiadas en España y Europa: https://www.cear.es/wp-content/uploads/2016/06/Informe_CEAR_2016.pdf
- Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR) (2017), Informe Anual 2017: Las personas refugiadas en España y Europa: <https://www.cear.es/wp-content/uploads/2017/06/Informe-Anual-CEAR-2017.pdf>
- Concord Europe (2018), Asociación o condicionalidad? Supervisión de los Pactos sobre Migración y el Fondo Fiduciario de la UE para África: https://coordinadoraongd.org/wp-content/uploads/2018/04/EUTFReport2018_-espa%C3%B1ol.pdf
- Consejo Europeo (2016), Declaración UE-Turquía, 18 marzo de 2016: <http://www.consilium.europa.eu/es/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-state-ment/pdf>

55. Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR) (2017). Sin vías legales, dinero a caudales: el gran negocio a costa de los refugiados: <https://www.youtube.com/watch?v=mHwhc3ZUqxw>

- Human Rights Watch (2002), España y Marruecos. Callejón sin salida: Abusos cometidos por las autoridades españolas y marroquíes contra niños migrantes: <http://pantheon.hrw.org/legacy/spanish/informes/2002/spnmorc0502sp.pdf>
- Human Rights Watch (2014), Abused and Expelled: Ill-treatment of Sub-Saharan African Migrants in Morocco: <https://www.hrw.org/report/2014/02/10/abused-and-expelled/ill-treatment-sub-saharan-african-migrants-morocco>
- Irídia (2017), La frontera sur: Accesos terrestres: <http://ddhhfronterasur2017.org/assets/frontera-sur.pdf>
- Metges Sense Fronteres (2013), Violence, Vulnerability and Migration: Trapped at the Gates of Europe. A report on the situation of sub-Saharan migrants in an irregular situation in Morocco: https://www.doctorswithoutborders.org/sites/usa/files/Trapped_at_the_Gates_of_Europe.pdf
- Naciones Unidas (1951), Convención sobre el Estatuto de los Refugiados: <http://www.ohchr.org/SP/ProfessionalInterest/Pages/StatusOfRefugees.aspx>
- Naciones Unidas (1984), Convención sobre la Tortura y Otros Tratos o Penas Crueles, Inhumanos o Degradantes: <http://www.ohchr.org/SP/ProfessionalInterest/Pages/CAT.aspx>
- Organització Internacional per a les Migracions (OIM), Missing Migrants: <https://missingmigrants.iom.int/region/mediterranean>
- Parlament Europeu i Consell Europeu (2013), REGLAMENTO (UE) No 604/2013: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R0604&from=ES>
- Programa de las Naciones Unidas para el Desarrollo, Informe sobre Desarrollo Humano 2016: http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr_2016_report_spanish_web.pdf
- Red Acoge (2014), Inmigracionalismo – Hagamos Autocrítica: medios de comunicación libres de xenofobia: <http://redacoge.org/mm/file/InformeInmigracionismo-RedAcoge.pdf>
- SOS Racismo (2017), Informe Anual .17: Sobre el racismo en el estado español: <https://sosracismo.eu/wp-content/uploads/2017/09/Informe-Anual-2017-SOSweb.pdf>
- Tribunal Europeo de Derechos Humanos (2017), Asunto N.D. y N.T. c. España: http://www.mjusticia.gob.es/cs/Satellite/Portal/es/areas-tematicas/area-internacional/tribunal-europeo-derechos/jurisprudencia-tedh/articulo-prohibicion2#-Se_1288796454174_1

Elaborat per:

Amb el suport de:

